

Maryja w życiu i posłudze kapłanów według błogosławionego Stefana Wyszyńskiego

Mary in the Life and Ministry of Priests
According to Blessed Stefan Wyszyński

Jacek Hadryś¹

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny

Abstrakt: W artykule przedstawiono nauczanie błogosławionego Stefana kardynała Wyszyńskiego dotyczące maryjnego wymiaru życia i posługi kapłanów. Duchowość kapłańska opiera się przede wszystkim na sakramentach chrztu oraz kapłaństwa, z tego względu poddano analizie zarówno nauczanie błogosławionego Stefana skierowane bezpośrednio do kapłanów, jak i jego wybrane wypowiedzi adresowane do wszystkich ochrzczonych. Zastosowano metodę analizy tekstów źródłowych. Argumenty wskazujące na związek i podobieństwo życia i posługi kapłanów z życiem i powołaniem Maryi pojawiające się w nauczaniu Wyszyńskiego, ogólnie rzecz ujmując, można sprowadzić do następujących: ścisłego związku kapłaństwa z tajemnicą Bożego Macierzyństwa Maryi (w tym z tajemnicą Wcielenia); relacji Maryi z Chrystusem; obecności i roli Maryi w dziele Odkupienia oraz w Kościele i życiu wierzących w Chrystusa; podobieństw pomiędzy życiem i powołaniem Maryi a życiem i powołaniem kapłańskim.

Słowa kluczowe: Maryja, kapłan, Kościół, duchowość

Abstract: The article presents the teachings of Blessed Stefan Cardinal Wyszyński regarding the Marian dimension of the life and ministry of priests. Priestly spirituality is based primarily on the sacraments of baptism and priesthood, therefore both the teachings of Blessed Stefan addressed directly to priests and his selected statements addressed to all the baptized were analyzed. The method of analyzing source texts was used. The arguments pointing to the connection and similarity of the life and ministry of priests with the life and vocation of Mary, appearing in Wyszyński's teaching, generally speaking, can be reduced to the following: the close connection of priesthood with the

¹ Jacek Hadryś — ur. w 1962 roku w Krotoszynie, kapłan archidiecezji poznańskiej, prof. nauk teologicznych, kierownik Zakładu Teologii Systematycznej, prowadzi zajęcia z teologii duchowości; dyrektor Szkoły Katechistów Archidiecezji Poznańskiej; cenzor ksiąg religijnych; od 1995 roku zajmuje się naukowo dziedzictwem kardynała Stefana Wyszyńskiego; e-mail: jacek.hadrys@amu.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0001-6109-175X>.

mystery of Mary's Divine Motherhood (including the mystery of the Incarnation); Mary's relationship with Christ; the presence and role of Mary in the work of Redemption and in the Church and the life of believers in Christ; similarities between the life and vocation of Mary and the life and vocation of the priesthood.

Keywords: Mary, priest, Church, spirituality

Celem artykułu jest przybliżenie nauczania błogosławionego Stefana kardynała Wyszyńskiego dotyczącego maryjnego wymiaru życia i posługi kapłanów. Duchowość kapłańska opiera się przede wszystkim na sakramentach chrztu i kapłaństwa, można powiedzieć, że jest duchowością chrzcielnią mającą swoją specyfikę związaną z przyjęciem przez ochrzczonego sakramentu święceń. Z tego względu w niniejszym artykule poddano analizie zarówno nauczanie błogosławionego Stefana kardynała Wyszyńskiego skierowane bezpośrednio do kapłanów, jak i jego wybrane wypowiedzi adresowane do wszystkich ochrzczonych. Zastosowano metodę analizy tekstów źródłowych, których wykaz zamieszczono w dołączonej do artykułu bibliografii, a następnie dokonano syntezy wyników tejże analizy. Argumenty wskazujące na związek i podobieństwo życia i posługi kapłanów z życiem i powołaniem Maryi pojawiające się w nauczaniu Wyszyńskiego, ogólnie rzecz ujmując, można sprowadzić do następujących: ścisłego związku kapłaństwa z tajemnicą Bożego Macierzyństwa Maryi (w tym z tajemnicą Wcielenia); relacji Maryi z Chrystusem; obecności i roli Maryi w dziele Odkupienia oraz w Kościele i życiu wierzących w Chrystusa; podobieństw pomiędzy życiem i powołaniem Maryi a życiem i powołaniem kapłańskim. Z tego względu całość zagadnienia podzielono na pięć części: w pierwszej zajęto się związkiem kapłaństwa z Bożym Macierzyństwem Maryi, w drugiej — relacją Maryi z Chrystusem. Trzecia część dotyczy Jej obecności i roli w dziele Odkupienia oraz w Kościele, czwarta zaś — podobieństw życia i posługi Maryi oraz kapłanów. W ostatniej, piątej części jest rozważana rola Maryi w życiu duchowym kapłana. Podsumowanie przeprowadzonych analiz zamieszczono w zakończeniu.

1. Boże Macierzyństwo Maryi a kapłaństwo

Początek związku Maryi z kapłaństwem i kapłanami Wyszyński wyprowadzał z faktu Boskiego macierzyństwa Maryi. Według Błogosławionego kapłaństwo na ziemi narodziło się w Nazarecie z Boga Ojca w łonie Maryi w dniu Zwiastowania i spoczęło na Synu Człowieczym². Zdaniem Prymasa właśnie wtenczas, w momencie „konsekracji pierwszego kapłana Nowego Testamentu

² S. Wyszyński, *List do moich kapłanów. Wspólnie z Trójcą Świętą*, cz. 1, Paris 1969, s. 56 (dalej skrót: LK).

w dziewiczym łonie Matki Słowa Wcielonego³, został zapoczątkowany związek kapłaństwa z Maryją. Można uznać, że Maryja jest jakby pierwszą katedrą dla święceń kapłańskich⁴. Według Wyszyńskiego „tajemnica Kapłaństwa z Nazaretu została ujawniona na Kalwarii⁵, kiedy apostoł Jan otrzymał Maryję za Matkę (por. J 19,27), gdyż Jan od konsekracji podczas Ostatniej Wieczerzy uczestniczył już w Chrystusowym kapłaństwie. Skoro Jan miał już wtedy udział w Chrystusowym kapłaństwie, to Maryja na Kalwarii, zostając Matką Jana, stała się nie tylko duchową Matką wszystkich wierzących w Chrystusa, lecz także w szczególny sposób Matką kapłanów⁶.

Niewątpliwie kapłaństwo Chrystusowe jest darem Boga Ojca dla człowieczeństwa Jezusa, a to wskazuje na jego ścisły związek z tajemnicą Wcielenia, a więc również z Maryją, od której Syn Boży przyjął ludzką naturę. Decydujący pod tym względem jest sam fakt Bożego macierzyństwa wobec Syna Bożego, który stał się człowiekiem i był kapłanem. Skoro Bóg Ojciec uczynił Maryję uczestniczką swego Boskiego Ojcostwa, udzielając Jej mocy do przyjęcia w swoim łonie Syna, którego On zrodził, tak też udziela kapłanom tego samego ojcostwa i daje im władzę, aby kształtowali Chrystusa w Najświętszej Eucharystii i we wszystkich wiernych⁷. Błogosławiony uważał, że najwymowniejsza analogia pomiędzy Boskim Macierzyństwem Maryi a kapłaństwem występuje w Eucharystii, gdyż istnieje ścisły związek pomiędzy tajemnicą Wcielenia w łonie Maryi Dziewicy, a ponownym wcielaniem się Syna Bożego w dłoniach kapłanów sprawujących tę wielką tajemnicę wiary⁸. Tajemnica Wcielenia, która dokonała się w Maryi, w nauczaniu Wyszyńskiego jest sama w sobie ściśle związana z Eucharystią⁹. Wcielenie, które dokonało się mocą Boga i za zgodą Maryi, wymagało także ogromnej wiary i wielkiego zawierzenia z Jej strony. Tajemnica Eucharystii dokonuje się również mocą Boga, a skorzystanie z daru obecności Chrystusa w Eucharystii wymaga zgody człowieka oraz przyjęcia przez niego postawy wiary i zawierzenia. Maryja, dostarczając Jezusowi Jego Ciało i Krew, ofiarowała Mu dar, niezbędny do złożenia ofiary¹⁰. Wyszyński uważał, że Maryja zgodziła się niejako na to, aby w Niej zaistniało Boże Ciało: „Ty pierwsza świętowałaś

³ Tamże.

⁴ Por. tamże.

⁵ Tamże.

⁶ Por. tamże.

⁷ Por. tamże, s. 57–58.

⁸ Por. J. Hadryś, *Eucharystia i Maryja w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Salvatoris Mater” 1 (2005), s. 182–195.

⁹ Por. S. Wyszyński, *Miłość na co dzień*, Rzym 1971, cz. I, s. 68–69.

¹⁰ Por. tenże, *Matka Zbawiciela*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 30.7.1958, nr 62, s. 1–6. Podawana w przypisach liczba oznacza nadany numer dla danej wypowiedzi Wyszyńskiego przechowywanej w maszynopisie dawniej w archiwum Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej, Matki Kościoła, a dzisiaj w archiwum Instytutu Prymasa Wyszyńskiego, zob. Kongre-

i czciłś Boże Ciało, w Tobie jest zaczątek Bożego Ciała, Ciała Eucharystycznego”¹¹. Ponieważ człowieczeństwo Chrystusa pochodzi wyłącznie z Maryi, więc kapłan sprowadzający Chrystusa na ołtarz powinien o tym pamiętać — według Błogosławionego ta analogia powinna być obecna w wewnętrznym życiu kapłana, gdyż władza przeistaczania wiąże go z *fiat* Maryi¹².

W wielkiej władzy kapłańskiej przeistaczania każdy kapłan związany jest z *Fiat* wcielenia. Nie jest do pomyślenia, abyśmy dotykając co dzień mogli zapomnieć, że jest ono zrodzone z Dziewicy-Maryi¹³. Od Chleba Żywego z Betlejem, krainy chleba, do chleba Eucharystycznego już tylko jeden krok! Ołtarz Żłóbka i ołtarz Tabernakulum, to dwie całkowicie zależne od siebie sprawy. Wcielenie ma swój dalszy ciąg w Bożym Ciele. Wcielenie jest dla Bożego Ciała. Bóg jest pożywany jak chleb [...]. Gdy otworzymy Tabernakulum dziś, po dwudziestu wiekach, niemal nie dostrzegamy różnicy. Betlejem trwa do dziś dnia... A żłóbek — na każdym ołtarzu¹⁴.

2. Relacja Maryi z Chrystusem a kapłaństwo

Dla Wyszyńskiego niezwykłość wybrania Maryi i powołania Jej przez Boga oraz wpisanie Jej w tajemnicę Chrystusa stanowią konkretną przesłankę wskazującą na związanie z Maryją członków Kościoła, a wśród nich kapłanów. Otóż Maryja jest w porządku natury i łaski najdoskonalszym dziełem Trójcy Świętej. Jej wielkość i godność wynikają z Bożego macierzyństwa i stanowią podstawę Jej wszystkich przywilejów: „Maryja ma wspólnie z Ojcem jednego Syna. Jezus — to jest Ich Syn: Syn Boży i Syn Maryi”¹⁵. Poniekąd można powiedzieć, że „Maryja [...] jest spokrewniona z Przenajświętszą Trójcą”¹⁶. Maryja była obecna w misterium Chrystusa, o czym świadczą: zwiastowanie, nawiedzenie Elżbiety, ofiarowanie w świątyni, wesele w Kanie Galilejskiej, Kalwaria, Zesłanie Ducha Świętego¹⁷.

gacja Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dekret*, Prot. n. I. s. 5787/05–5789/05, Watykan, 1.1.2006.

¹¹ S. Wyszyński, *Apel Jasnogórski*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 12.6.1968, nr 527, s. 1.

¹² Por. LK, s. 58–59. Zob. J. Hadryś, *Eucharystia i Maryja...* oraz tenże, *Maryja w duchowości kapłańskiej w nauczaniu Sługi Bożego, kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „*Salvatoris Mater*” 3 (2010), s. 152–163.

¹³ LK, s. 58.

¹⁴ S. Wyszyński, *Miłość...*, s. 68–69.

¹⁵ Tenże, „*Tak Bóg umiłował świat!...*”, Warszawa 24.12.1964, nr 319a, s. 5.

¹⁶ Tenże, *Najbliższa po Trójcy Świętej — Matka!*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 12.8.1959, nr 107, s. 2.

¹⁷ Por. tenże, *O Maryi Matce Kościoła na tle rozdziału VIII Konstytucji dogmatycznej*, Uroczystość Zwiastowania w Instytucie Prymasowskim, Warszawa 25.3.1966, nr 396, s. 3–5.

Maryja jest Tą, która przez swoją zgodę wypowiedzianą podczas Zwiastowania „umożliwiła Wcielenie Syna Bożego”¹⁸.

Według Wyszyńskiego hymn *Magnificat* wskazuje na zupełnie świadome współdziałanie Maryi z Bogiem¹⁹. Maryja była pierwszym człowiekiem w pełni zjednoczonym z Jezusem: przez dziewięć miesięcy była wyłącznie dla Niego, a On dla Niej²⁰. Syn Boży, stając się człowiekiem, przez pierwsze etapy swojego ziemskiego życia zależał z woli Ojca od Maryi²¹. Ona wprowadziła Go w zwykły, ziemski porządek²². To Bóg Ojciec oddał swojego Syna Maryi i przynajmniej trzydzieści lat Jego życia upłynęło Mu w zależności od Niej²³. W Zwiastowaniu Syn Boży wszedł z Nią w bardzo bliski i intymny związek, całym swym człowieczeństwem uzależnił się od Niej²⁴. Można wręcz powiedzieć, że Maryja przekazała Jezusowi cechy fizyczne i psychiczne, a także cechy charakteru, na przykład gotowość służenia²⁵. To niejako dzięki Niej Chrystus mógł działać i głosić słowo Boże, gdyż od Niej otrzymał człowieczeństwo²⁶.

Już od chwili poczęcia Maryja była całkowicie ukierunkowana na Niego, Jej całe życie było chrystocentryczne²⁷. Syn Boży został najpierw dany Maryi, a dopiero później, przez Nią, całej ludzkości²⁸. Ona sama najpierw ogromnie umiłowała, a później poczęła²⁹. Przez trzydzieści lat radowała się stałą obecnością Syna, mając Go pod swoją opieką i obserwując, jak się uczył, dorastał, pomagał w utrzymaniu domu³⁰. Należy pamiętać, że Maryja jest Tą, która „cała należy do

¹⁸ Tenże, „*Magnificat*”, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Łaski 25.1.1961, nr 166, s. 1.

¹⁹ Por. tenże, „*Przyoblókłszy się w człowieka nie wzgardziłaś Panny łonem*”, Rekolacje milenijne Instytutu Prymasowskiego na tle „Wielkiego Te Deum Narodu Polskiego”, Warszawa 19.8.1966, nr 410a, s. 5.

²⁰ Por. tenże, „*In annuntiatione Domini...*”, Warszawa 25.3.1976, nr 1790, s. 3.

²¹ Por. tenże, *Królowa porządku, łaski i miłości*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego w uroczystość Maryi, Królowej Wszechświata, Warszawa 31.5.1961, nr 179, s. 5.

²² Por. tenże, *Kobiece oddziaływanie Maryi na Jej Boskiego Syna*, Rekolacje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 8.9.1971, nr 937a, s. 6.

²³ Por. tenże, *Czy Kościół jest przeciwny awansowi kobiety?*, Rekolacje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 4.8.1964, nr 322, s. 6–7.

²⁴ Por. tenże, „*Błogosławiona, iż się uwierzyła...*”, Do Prymasowskiego Instytutu, Warszawa 25.3.1963, nr 261, s. 7.

²⁵ Por. tenże, *Własne zadanie Maryi i każdej kobiety wyznaczone im przez Boga*, Rekolacje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 9.8.1967, nr 476, s. 5.

²⁶ Por. tenże, *Homilia mszalna*, Bachledówka 10.7.1971, nr 874, s. 2.

²⁷ Por. tenże, *Zwiastowanie*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 25.3.1981, nr 2852, s. 6.

²⁸ Por. tenże, *Miłość Bożego Narodzenia*, Do Prymasowskiego Instytutu w dniu wigilijnym, Warszawa 23.12.1962, nr 256, s. 2–3.

²⁹ Por. tenże, *Serce miłością zranione*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 12.6.1969, nr 604a, s. 12.

³⁰ Tenże, *Matka Zbawiciela...*, s. 3.

Chrystusa. Jest od Niego, dla Niego i z Nim”³¹. Bóg Ojciec dał Ją swojemu Synowi jako pomoc, uzdalniając Ją do tego zadania³². Chrystus dla spełnienia swojego posłannictwa potrzebował Maryi. Sobór Watykański II w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* zaznaczył, że Maryja z racji Boskiego macierzyństwa zjednoczona została z Chrystusem Odkupicielem, a także stała się pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem³³. Źródłem Jej zjednoczenia z Chrystusem jest bez wątpienia dar Boskiego macierzyństwa, a samo zjednoczenie stanowi pierwowzór dla Kościoła i poszczególnych jego członków, szczególnie dla kapłanów.

Boskie macierzyństwo stanowi ontologiczny fundament zjednoczenia Maryi z Chrystusem. Jednakże owo macierzyństwo Maryi realizowało się nie tylko na płaszczyźnie biologicznej czy wychowawczej. Jej zjednoczenie z Jezusem przewyższało zdecydowanie normalną więź istniejącą między matką a dzieckiem ze względu na nadprzyrodzony wymiar macierzyństwa Maryi oraz wyjątkowe podjęcie przez Nią i Jej Syna wypełniania woli Bożej³⁴. Maryja w sposób darmowy została napełniona bardziej i wznioślej od innych ludzi wszelkim błogosławieństwem duchowym w Chrystusie, wprowadzona w głęboką relację z Nim³⁵. Przy zwiastowaniu Maryja okazała pełne posłuszeństwo wiary, całkowitą uległość rozumu i woli wobec objawiającego się Jej Boga. Maryja była Tą, która wpierv uwierzyła, a dopiero później została Matką. Pierwsze było poczęcie Chrystusa w akcie teologicznym, wynikające z Jej wiary i świętości, a dopiero następne zaszło w wymiarze fizycznym³⁶. Głębokie zjednoczenie Maryi z Chrystusem dokonało się już przy Jej *fiat* wypowiedzianym podczas Zwiastowania³⁷. Od tej chwili Maryja znalazła się w bardzo ścisłej, osobowej relacji do Syna Bożego³⁸, była

³¹ Tenże, *Najgłębiej wszczepił się Chrystus w Maryję*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 7.9.1971, nr 930, s. 9.

³² Por. tenże, *Z obrazem Maryi Jasnogórskiej Dziewicy Wspomożycielki udajemy się do Ojca świętego*, Przed wyjazdem na synod nadzwyczajny, Warszawa 7.10.1969, nr 659, s. 2.

³³ Por. Sobór Watykański II, *Lumen gentium* 63, Rzym 1964.

³⁴ Por. Jan Paweł II, *Maryja w życiu ukrytym Jezusa*, „L'Osservatore Romano” 18 (1997) 3, s. 35.

³⁵ Por. T. Siudy, *Maryja jako arcydzieło i współpracownica Trójjedynego Boga według Jana Pawła II*, w: *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne Częstochowa, 6–8 września 1999 roku*, red. T. Siudy, K. Pek, (Biblioteka Mariologiczna — Polskie Towarzystwo Mariologiczne 2), Częstochowa 2000, s. 89–96.

³⁶ Por. R. Rogowski, *Trynitarny charakter duchowości maryjnej*, w: *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne Częstochowa, 6–8 września 1999 roku*, red. T. Siudy, K. Pek, (Biblioteka Mariologiczna — Polskie Towarzystwo Mariologiczne 2), Częstochowa 2000, s. 37.

³⁷ Por. Jan Paweł II, *Mulieris dignitatem* 4, Rzym 1988.

³⁸ Por. A.J. Nowak, *Maryja w relacji do Trójcy Przenajświętszej*, w: *Signum Magnum — duchowość maryjna*, red. M. Chmielewski, Lublin 2002, s. 95.

całkowicie ukierunkowana na Odkupiciela. Żyła tylko dla Niego. Jak przypominał Wyszyński, całe Jej życie stało się chrystocentryczne, z czego wynika Jej wielkość³⁹: „żadne stworzenie nie było bliższe Chrystusowi, bardziej Jego i tak zjednoczone z Nim jak Maryja”⁴⁰.

W życiu Maryi zaistniało najpełniejsze zjednoczenie z Chrystusem poprzez miłość. Bóg, umiłowałszy świat, dał mu swojego Syna. Maryja była pierwszą, która Go otrzymała. Bóg niejako „zamknął w Jej istności i w Jej osobowości całą swoją wielką Miłość”⁴¹. Maryja sama najpierw ogromnie umiłowała, a później poczęła: „Naprzód ogromnie umiłowała, a dopiero potem otworzyła się dla Niego. Miłość osobowa Maryi góruje nad wszystkim innym”⁴². Maryja najbardziej spośród wszystkich ludzi ukochała Chrystusa: nikt nie miał tyle miłości do Chrystusa co Jego Matka. Była zjednoczona z Nim w miłości. Miłość Maryi ku Chrystusowi objawiała się bardzo konkretnie: w pełnym ukierunkowaniu się ku Niemu i Jego misji połączonym z doskonałym wypełnianiem woli Bożej oraz w całkowitym posłuszeństwie wiary.

Pełne posłuszeństwo Maryi w wierze jest szczególnym wyrazem Jej doskonałego zjednoczenia z Chrystusem. Bóg kształtował Jej wiarę, poddając ją najrozmaitszym próbom. Z pewnością inaczej sobie wyobrażała swoje życie, niż ono potoczyło się w rzeczywistości. *Tak* wypowiedzianemu podczas Zwiastowania pozostała wierna na zawsze, powtarzając je w najrozmaitszych sytuacjach. We wszystkim okazywała pełne posłuszeństwo wiary, a trudne sprawy rozważała w swoim sercu (por. np. Łk 2,51). Wyszyński z zachwytem wypowiadał się na temat Jej wiary⁴³.

Nikt tak jak Maryja nie został przez Boga zaproszony do udziału w misterium Chrystusa i nikt też tak jak Ona nie odpowiedział w takim stopniu na owo zaproszenie. Maryja jest związana z Chrystusem i Jego dziełem. Jest Tą, która, jak zauważył Wyszyński, „cała należy do Chrystusa: Jest od Niego, dla Niego i z Nim. [...] Ten stosunek tłumaczy wszystkie Jej przywileje, całą Jej wielkość, wszystkie tytuły jakie posiada, dla naszej czci bez granic, dla naszej miłości, dla naszego zaufania”⁴⁴. Zdaniem Błogosławionego Maryja sama w sobie stała się punktem odniesienia dla naśladowania Chrystusa: „Całe nasze życie chrze-

³⁹ Por. S. Wyszyński, *Zwiastowanie...*, s. 6.

⁴⁰ Por. tenże, *Najgłębiej...*, s. 10–11. Zob. J. Hadryś, *Maryja doskonale zjednoczona z Chrystusem*, „*Salvatoris Mater*” 1 (2003), s. 85–97.

⁴¹ Tenże, *Miłość Bożego Narodzenia...*, s. 2.

⁴² Tenże, *Serce...*, s. 12.

⁴³ Tenże, *Zapущcie korzenie w Chrystusa*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 7.9.1971, nr 929, s. 2–3.

⁴⁴ Tenże, *Najgłębiej...*, s. 9–10.

ścijańskie ma iść po linii naśladowania Chrystusa i Jego Matki oraz Jej cnót⁴⁵. Wyszyński uważał, że „pełne naśladowanie chrześcijańskie to jest naśladowanie nie tylko Chrystusa, ale i Jego Matki”⁴⁶. Za Błogosławionym można powiedzieć, że Maryja stała się między innymi: wzorem poddania się człowiekowi działaniu trynitarnemu⁴⁷; wzorem wiary⁴⁸; wzorem rozważania trudnych, Bożych spraw⁴⁹; wzorem miłości, odnoszenia się do ludzi i ich rozumienia⁵⁰; wzorem pełnej uległości wobec woli Bożej⁵¹ oraz wzorem modlitwy⁵². Ponadto Maryja jest wzorem wierności⁵³; wzorem pokory⁵⁴; wzorem zachowania godności w cierpieniu⁵⁵; wytrwałości w osamotnieniu⁵⁶ i wzorem radości⁵⁷. Jest jednocześnie wzorem cnót apostoelskich⁵⁸: „przykład Matki Najświętszej, która miała swój program życia, a poddała się programowi Stwórcy, może być i dla nas przykładem postępowania”⁵⁹. Rzecz jasna, skoro od Maryi powinni uczyć się naśladowania i miłowania Chrystusa wszyscy członkowie Kościoła, to tym bardziej kapłani, którzy ze względu na swoje powołanie są szczególnie wezwani do naśladowania Chrystusa i upodobnienia się do Niego. Przyjmowanie przez kapłanów względem Chrystusa postawy wzorowanej na odniesieniu Maryi do Niego jest najlepszą drogą prowadzącą do zjednoczenia z Nim.

Maryja wierzyła podczas zwiastowania, wierzyła i później, wierzyła nieustępliwie, wierzyła w Kanie [...], wierzyła do końca, wierzyła na Kalwarii, wierzyła czekając

⁴⁵ Tenże, *Problem kobiety w Kościele posoborowym*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 8.8.1967, nr 468, s. 3.

⁴⁶ Tenże, *Rozdział VIII — Maryja obecna i działająca w Kościele*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 17.8.1965, nr 366, s. 13.

⁴⁷ Por. tenże, *Apel Jasnogórski*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 14.11.1976, s. 2, nr 1982, s. 2.

⁴⁸ Por. tenże, *Błogosławiona...*, s. 1–2.

⁴⁹ Por. tenże, *Homilia podczas Mszy świętej porannej*, Warszawa 25.12.1972, nr 1149, s. 5–6.

⁵⁰ Por. tenże, *Apel Jasnogórski*, Choszczówka 7.1.1978, nr 2255, s. 2.

⁵¹ Por. tenże, *Miłość przekreślająca siebie. Maryja wzorem oddawania się innym...*, Do Instytutu Prymasowskiego, w dniu Zwiastowania, Warszawa 25.3.1960, nr 126, s. 9.

⁵² Por. tenże, *Z obrazem...*, s. 3.

⁵³ Por. tenże, *Panna wierna*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 31.7.1958, nr 65, s. 6 i 9–11.

⁵⁴ Por. tenże, *Apel Jasnogórski*, Fiszor 25.7.1978, nr 2383, s. 1.

⁵⁵ Por. tenże, „*Virgo Urbanissima!*”, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 23.5.1977, nr 2115, s. 1–13.

⁵⁶ Por. tenże, *Zwiastowanie...*, s. 5.

⁵⁷ Por. tenże, *Radość w sercu świętych*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 22.8.1975, nr 1618, s. 3–8.

⁵⁸ Tenże, *Nasz cel — miłość Kościoła i służba Kościołowi*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 21.8.1968, nr 560, s. 7–8.

⁵⁹ Tenże, *Słowo przed Mszą świętą*, Choszczówka 18.12.1976, nr 2007, s. 1–2.

na zmartwychwstanie, wiarą swoją tak zdobywała sobie Chrystusa, że On Jej też zawierzył, uwierzył. Nie tylko dlatego, że Ją wybrał Ojciec dla Niego, ale dlatego, że w kontaktach praktycznych widział Jej wierność. I może w wyniku tej wierności Maryi oddał Jej to, co zostawiał na tej ziemi najdroższe — zostawiał zbawionych ludzi, zostawiał Kościół, uczniów, Lud Boży. „Oto Matka twoja”. To był akt zawierzenia Jezusa dla swej Matki i to zawierzenia w wymiarze eschatologicznym, aż do skończenia świata, bo Maryja będzie Matką na tej ziemi aż do skończenia świata⁶⁰.

3. Współdziałanie Maryi w dziele Odkupienia i zbawienia

Ważnym elementem wiążącym Maryję z posługą kapłanów jest Jej współdziałanie w dziele Odkupienia i zbawienia świata⁶¹. Jezus Chrystus był ofiarowany przez Maryję swojemu Ojcu w pierwszym i ostatnim momencie ziemskiego życia, przez kapłana natomiast jest ofiarowany swojemu Ojcu podczas każdej Ofiary Mszy Świętej⁶². Stąd najwymowniejszą analogię między boskim macierzyństwem Maryi a kapłaństwem można dostrzec w Eucharystii. Kapłan sprawujący na ołtarze Chrystusa musi pamiętać, że Jego Ciało pochodzi od Maryi. Kapłan, który codziennie trzyma w swoich dłoniach Chrystusowe Ciało, nie może zapomnieć, że zostało ono zrodzone z Maryi. W dłoniach każdego kapłana Chrystus wciela się podobnie, jak wcielał się w łonie Maryi w Nazarecie. Za sprawą wielkiej władzy przeistoczenia każdy kapłan związany jest z *fiat* Wcieleń⁶³. Analogia między rolą Maryi w tajemnicy Odkupienia a posługą kapłanów jest bardzo wyraźna.

Maryja przystępnie ukazała Syna Bożego⁶⁴. Ona „przetworzyła” w sobie Przedwieczne Słowo, czyniąc je niejako dostępnym dla innych⁶⁵. Bez Niej Chrystus jest — można powiedzieć — „niestrawny” dla człowieka, ale dzięki Niej przemienia się „na pokarm macierzyńskiej piersi”⁶⁶. Tak więc przez Maryję człowiek niejako „oswaja się” z Bogiem jako dziecięciem, jest umiejętnie wprowadzany w świat Bożych spraw. Rzecz jasna zadaniem kapłanów jest również w sposób przystępny wprowadzać tych, do których są posłani w świat nadprzy-

⁶⁰ Tenże, *Zapuśćcie korzenie...*, s. 2–3.

⁶¹ A. Bohdanowicz, J. Hadryś, M. Olczyk, *Aby życie mieli w obfitości. Refleksje nad duchowym dziedzictwem kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Poznań 2019, s. 69.

⁶² Por. W. Miziołek, *Maryjna koncepcja duszpasterstwa Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Ateneum Kapłańskie” 2 (1981), s. 259.

⁶³ Por. LK, s. 58–59.

⁶⁴ Por. S. Wyszyński, „*Matka łaski Bożej*”, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 29.7.1958, nr 54, s. 3.

⁶⁵ Por. tenże, *Rozmyślanie przed Najświętszym Sakramentem*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 29.1.1959, nr 2222, s. 1.

⁶⁶ Por. tenże, „*Matka łaski Bożej*”..., s. 6.

rodzony, oraz tak im posługiwać, aby poznawali Chrystusa i pragnęli coraz głębszej, osobistej więzi z Nim.

Maryja z woli Boga tak samo, jak została wpisana w życie Chrystusa, została również wpisana w życie Kościoła, a w ten sposób w życie każdego z jego członków, zatem i kapłana. Maryja pozostaje nadal związana z Kościołem, tak jak kiedyś była związana z Chrystusem, gdyż jest Ona Matką Twórcy Kościoła, a także, jak już wspomniano, pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem⁶⁷. Na Kalwarii Maryja wkroczyła w dzieje Kościoła jako Matka Mistycznego Ciała Chrystusa⁶⁸. Maryja jest prawozorem Kościoła. To oznacza, że wszystko, co w planach Bożych miało się dokonać, zostało ukazane w Niej, a Kościół zawsze rozwija się według Jej wzoru⁶⁹. Można powiedzieć, że Bóg pomaga Kościołowi, dając mu niedościgły wzór — Maryję⁷⁰. Będąc wzorem dla Kościoła, jest Ona nim jednocześnie dla jego poszczególnych członków, także dla kapłanów⁷¹. Maryja spieszy z konkretną pomocą. Jej działanie jest drugorzędne, podporządkowane, ale bez wątplenia skuteczne⁷². Maryja jest bardzo blisko każdego człowieka, także kapłana, jest obecna we wszystkich sprawach codziennego życia ludzi⁷³. Jest Ona ciągle nie dla siebie, tylko dla swoich duchowych dzieci⁷⁴. Tak więc macierzyństwo Maryi nie zakończyło się w Betlejem. Wierzący w Boga są związani z Nią „przez Chrystusa, który swoją Krew, z Niej wziętą, oddał za [nich]. I dlatego jest — Matką duchową Kościoła”⁷⁵. Zatem każdy człowiek jest poniekąd z woli Bożej osobiście związany z Maryją i jego relacja z Nią nie jest jedynie sprawą jego tak zwanej pobożności maryjnej, ale sprawą porządku łaski. Maryja w ten sposób znajduje się w samym środku rzeszy ludzi, którzy mają być zbawieni, w samym środku Kościoła. Taki jest Jej genetyczny związek z Kościołem. Jest to proces, który rozpoczął się od momentu Zwiastowania i trwa nadal⁷⁶. Więcej, według Błogosławionego każdy może uwa-

⁶⁷ Por. tenże, *Rozdział VIII...*, s. 12.

⁶⁸ Por. tenże, *Przyoblókszy...*, s. 8–9.

⁶⁹ Por. tenże, *Droga błogosławieństw w ramionach Matki Kościoła i Kościoła Matki*, W Uroczystość Wszystkich Świętych, w 26-lecie skrzyżowania dróg..., Warszawa 1.11.1968, nr 579a, s. 1–2.

⁷⁰ Por. tenże, „*Święta Panna nad Pannami*”, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 29.7.1958, nr 57, s. 9–10.

⁷¹ Por. tenże, *Panna można*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 30.7.1958, nr 63, s. 3.

⁷² Por. tenże, „*Matka łaski Bożej*”..., s. 7–9.

⁷³ Por. tenże, *W drodze do Jana z Maryją*, Przemówienie przed wyjazdem do Rzymu, Warszawa 14.2.1962, nr 232, s. 4.

⁷⁴ Por. tenże, *Maryja darem miłości Ojcowskiej w dziele Odkupienia*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 25.3.1980, nr 2672, s. 9–10.

⁷⁵ Tenże, *Dlaczego Matka duchowa Kościoła?*, Rozważanie w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP, Warszawa 8.12.1964, nr 318, s. 4.

⁷⁶ Por. tenże, *Maryja darem...*, s. 4–5.

zać, że Maryja jest jakoś zainteresowana jego istnieniem, jego odkupieniem, jego powołaniem, jego sprawami codziennego życia⁷⁷. W świetle powyższego można powiedzieć, że Maryja została wpisana w życie każdego chrześcijanina, zatem także w życie każdego kapłana. Trudno wyobrazić sobie pełną relację z Chrystusem bez uwzględnienia w niej obecności Maryi. Kapłani, posługując sprawie zbawienia, spotykają Maryję, która jako duchowa Matka troszczy się o swoje dzieci⁷⁸. Mają tak jak Ona wszystkich prowadzić do Chrystusa, na Niej się wzorować i od Niej uczyć przeżywania wszystkiego z Chrystusem i dla Chrystusa.

Gdyby Bóg miał być nam podany bezpośrednio jako Słowo Boże, prawdopodobnie byśmy Go zmarnowali. Maryja, Matka Boga, przyjmuje Go sama, okrywa ciałem swoim, ciałem ludzkim, a my jako gotowy pokarm przyjmujemy. [...] Bóg w Maryi staje się pokarmem. Jest to Jej wyjątkowy przywilej. Tylko Ona może tak postępować z Bogiem, w ten sposób bierzemy Go tylko z Niej⁷⁹. Ona stanęła między potęgą Boga, a naszą nieudolnością. Wzięła w siebie potężnego Boga i Go tak obezwładniła, żeby z macierzyńską roztropnością udzielać Go człowiekowi na miarę jego możliwości, jego pojemności. To jest opatrnościowa pozycja Maryi między niebem a ziemią. Jak gdyby ten wielki, potężny transformator, który z woli Boga Miłosiernego stanął między mocami Bożymi a słabością ludzką. I widać, że on był konieczny, że on był niezbędny. [...] Dopiero przez Nią, która, jako ta rosa, wszystko zwilża w delikatny sposób, spada Bóg na oziminę. O, gdyby nie było tej rosy, niejedna ozimina byłaby wypalona, zgorzała. [...] Ale właśnie Ona jest po to, abyśmy od potęgi Bożej nie zgorzeli⁸⁰.

4. Podobieństwa pomiędzy życiem i powołaniem Maryi a życiem i powołaniem kapłańskim

Ścisły związek Maryi z kapłanami wynika także, według Błogosławionego, z istnienia różnych podobieństw pomiędzy życiem i powołaniem Maryi a życiem i powołaniem kapłańskim. Pierwsze dwa z nich są związane z uczestnictwem w Boskim Ojcostwie oraz współdziałaniem w dziele Odkupienia i zbawienia świata. Otóż Maryja otrzymała od Boga Ojca moc ukształtowania w swoim łonie Syna Bożego, który został zrodzony w łonie Ojca, a taki udział w ojcostwie Boga mają również kapłani, ponieważ otrzymują władzę kształtowania Chrystu-

⁷⁷ Por. tamże, s. 3. Zob. J. Hadryś, *Maryjny rys duchowości Instytutu Pomocnic Maryi Jasno-górskiej Matki Kościoła*, Poznań 2004, s. 51–68.

⁷⁸ Zob. J. Hadryś, *Podstawy pobożności maryjnej w świetle nauczania Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, w: *Signum Magnum — duchowość maryjna*, red. M. Chmielewski, (Homo Meditans 23), Lublin 2002, s. 371–387.

⁷⁹ S. Wyszyński, „*Matka łaski Bożej*”..., s. 3.

⁸⁰ Tenże, *Homilia wigilijna*, Wigilia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 23.12.1965, nr 381, s. 4.

sa w Eucharystii oraz w sercach wiernych⁸¹. Ponadto Maryja, tak jak wykarmiła Jezusa, ma również macierzyński pokarm dla każdego człowieka⁸². Powyższe zachowuje aktualność nie tylko w wymiarze osobistego uświęcenia, lecz także pełnienia kapłańskiej posługi względem innych. Warto pamiętać, że zarówno uczestnictwo Maryi w Boskim Ojcostwie, jak i włączenie w nie kapłanów funkcjonują na zasadzie daru. Zdaniem Wyszyńskiego „przez Maryję Jezus, w pierwszym i ostatnim momencie swojego życia ziemskiego, był ofiarowany Ojcu”⁸³. Przez posługę kapłana Jezus jest ofiarowany Ojcu każdego dnia. Rzeczą znaną według Wyszyńskiego jest, że wszystkie łaski od Boga przychodzą do ludzi przez pośrednictwo Maryi, a rozdzielane są przez posługiwanie kapłanów.

Kolejne podobieństwo pomiędzy kapłanem a Maryją dotyczy służby Chrystusowi żyjącemu w swoim Kościele. Otóż Chrystus, prawdziwy Bóg i prawdziwy Człowiek, nadal żyje w Kościele, nadal wciela się w członki swojego Mistycznego Ciała. Jest Głową tegoż Kościoła. A Maryja jest Matką Kościoła, Matką jego Głowy i członków, czyli całego Chrystusa, całego Jego Mistycznego Ciała. Stąd pozostaje Ona w bezpośrednim związku ze wszystkimi ludźmi, służąc Chrystusowi żyjącemu w Kościele. Rola Maryi w Kościele ma szczególny wymiar. Jest Ona Matką w porządku łaski⁸⁴, gdyż w szczególny sposób przyczyniła się do dzieła odkupienia. Z matczyną troską towarzyszy wszystkim pielgrzymującym do wieczności, za których cierpiał i umarł Jej Syn⁸⁵. Swoim duchowym macierzyństwem obejmuje wszystkich wiernych w Kościele i przez Kościół. Jest rzeczą charakterystyczną, że duchowe macierzyństwo Maryi obejmuje nie tylko chrześcijan, lecz także wszystkich, którzy przynależą do Kościoła jako Ludu Bożego. Chrystusowi żyjącemu w Kościele posługują również kapłani, którzy „spełniają w budowaniu Mistycznego Ciała Chrystusa zadania podobne do zadania Maryi”⁸⁶. Są oni przekazicielami łaski Bożej w sakramentach, pomagają wzrastać w tejsze łasce, kształtują, wychowują i troszczą się o wzrastanie Chrystusa w ludzkich duszach, towarzyszą każdemu im powierzonym tak jak Maryja towarzyszyła Zbawicielowi od Betlejem po Kalwarię, czuwają podczas cierpienia i męki ludzkiego konania tak jak Maryja podczas męki i agonii swojego Syna. Tak jak Maryja opiekowała się Chrystusem, tak oni Nim się opiekują podczas Jego wcielania się w życie członków Kościoła. Wypełniają zatem zadania służące budowaniu Mistycznego Ciała Chrystusa podobne do tych, które wypełniała i nadal wypełnia Maryja. Mają takie same zadania jak Ona w posłudze pełnionej

⁸¹ Przy tym podobieństwie Maryi do kapłanów Prymas Polski powołał się na św. Jana Eudesa, zob. LK, s. 57–58.

⁸² Por. S. Wyszyński, *Najbliższa...*, s. 5–6.

⁸³ LK, s. 58.

⁸⁴ Sobór Watykański II...

⁸⁵ Por. S. Stasiak, R. Zawila, *ABC teologii dogmatycznej*, Oleśnica–Wrocław 1993, s. 259–260.

⁸⁶ LK, s. 61.

wobec tych, którzy im zostali powierzeni. Z powyższego wynika, zdaniem Błogosławionego, że rzeczą naturalną jest udział Maryi w posłudze kapłańskiej, Jej współdziałanie w tym, do czego zostali powołani kapłani. Chociaż Maryja nie otrzymała święceń kapłańskich, można powiedzieć, że przez przywilej Bożego Macierzyństwa, według Wyszyńskiego, „sprawowała iście kapłańskie czynności”⁸⁷. Powyższe polegało na Jej współdziałaniu w ofierze Chrystusa i trwa nadal dzięki uczestnictwu w kapłaństwie Chrystusa wynikającemu z Jej pełnego z Nim zjednoczenia. Według Błogosławionego Maryja pozostaje dla kapłana najbliższą towarzyszką jego apostołskiego trudu. Jest Ona związana z różnymi wymiarami jego posługi, a w szczególnie sposób jest „czujną opiekunką Ofiary niekrwawej”⁸⁸ przez niego sprawowanej⁸⁹.

Ona ukształtowała psychofizyczny wyraz Osoby Jezusa Chrystusa i wie najdokładniej, jak się to czyni. Kto więc chce naśladować Chrystusa, musi chyba pytać Jego Matkę, jak ma to zrobić. [...] Nie można naśladować Chrystusa bez pomocy Maryi, bez bliskiego związku z Nią⁹⁰. Wprawdzie Maryja nie posiada święceń kapłańskich, to jednak przez swoje Boskie Macierzyństwo, które jest Jej najwyższym przywilejem, sprawowała iście kapłańskie czynności. Współdziałała bowiem w Ofierze Zbawiciela. Zjednoczona duszą i sercem z Najświętszym Kapłanem, uczestniczy nadal w Kapłaństwie Jezusa, [...] jest i dla naszej pracy kapłańskiej najbliższą towarzyszką wszelkiego trudu apostołskiego⁹¹.

5. Maryja a życie duchowe kapłana

Wyszyński uważa, że skoro istnieje, zaprezentowany powyżej, ścisły związek Maryi z kapłaństwem, to powinien on być ze strony kapłana „przemyślany, przemodlony i serdeczny”⁹². Upodobnienie się do Maryi przez świętość kapłańskiego życia oznacza kroczenie drogą, która „wiedzie ku jak najbardziej wydajnej i płodnej pracy wewnętrznej i pracy pasterskiej”⁹³. Powyższe zakłada rozwijanie w sobie w sposób możliwie najdoskonalszy pobożności maryjnej. Drogą prowadzącą do tegoż rozwoju jest w pierwszym rzędzie studium teologii maryjnej, naukowe zgłębianie obecności Maryi w tajemnicy Chrystusa, także Chrystusa żyjącego w swoim Kościele. Dopiero na takim gruncie, według Błogosławionego-

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Tamże, s. 62.

⁸⁹ Por. tamże, s. 59–62.

⁹⁰ S. Wyszyński, *Najbliższa...*, s. 5–6.

⁹¹ LK, s. 61.

⁹² Tamże, s. 62.

⁹³ Tamże, s. 62–63.

go, może wyrosnąć teologiczna modlitwa, w którą zaangażowany zostanie cały człowiek, a nie tylko jego rozum czy wola.

Pobożność skierowana ku Maryi powinna szczególnie wiązać kapłana z Maryją jako Matką Kapłanów. Ten tytuł, zdaniem kardynała Wyszyńskiego, w pełni przysługuje Maryi, ponieważ jak ze względu na to, że zrodziła wszystkie członki Mistycznego Ciała Chrystusa, została nazwana Matką Wiernych, tak samo, skoro jest Matką Najwyższego Kapłana, może być nazwana Matką Kapłanów, gdyż wszystkich ich zrodziła w Chrystusie. Z tego względu każdy kapłan ma prawo nazywać Maryję swoją Matką z dwóch powodów: jako chrześcijanin i jako kapłan⁹⁴. Możliwość związania się przez kapłana z Maryją jako Matką jest także ważna dla jego uczuciowości, która poprzez Nią może być bezpiecznie ukierunkowana ku Chrystusowi.

Jednakże maryjna pobożność stanowi przede wszystkim pomoc służącą osobistemu uświęceniu kapłana. Temuż uświęceniu sprzyja skupienie się kapłana na wewnętrznym życiu Maryi, co prowadzi bezpośrednio ku Chrystusowi, ponieważ „życie wewnętrzne Jezusa, obejmujące całą Jego postawę wobec Boga, ludzi i siebie samego, jest odtworzone w Maryi”⁹⁵. Z tego względu kapłan, który wniknie w wewnętrzne życie Maryi, znajdzie w nim doskonały wzór cnót, które wprowadzane w jego codzienność, będą go prowadziły do upodobnienia się do Chrystusa. Maryja została wypełniona pełnią wszelkich łask, które otrzymała po to, aby mogła stać się oparciem dla tych, którzy wierzą w Chrystusa. Tak się stało z woli Bożej, ponieważ Bóg zapragnął, aby człowiek w drodze ku Niemu znalazł na ziemi sobie bliski i zarazem bezpośredni wzór do naśladowania. Uświęceniu kapłana i zarazem owocności pełnionej przez niego posługi sprzyja naśladowanie „cnót, ducha i usposobienia Piastunki Boga”⁹⁶, ponieważ Maryja została szczególnie uzdolniona do kształtowania Chrystusa w duszach, do czego powołany został przecież każdy kapłan⁹⁷. To naśladowanie Maryi powinno ogarniać różne wymiary życia kapłańskiego i posiadać charakter wieloaspektowy⁹⁸. W świetle powyższego wydaje się, że nie potrzeba uzasadniać, iż wzorowanie się kapłana na życiu i postawie Maryi będzie wyznaczało mu drogę ku pełnej komunii z Chrystusem i jednocześnie zapewni owocność kapłańskiej posługi. Od strony praktycznej, zdaniem Wyszyńskiego, pomocą w pogłębianiu relacji kapłana z Maryją może służyć głębokie przeżywanie uroczystości i świąt liturgicznych poświęconych tajemnicom Jej życia, co z kolei implikuje lepszy związek kapłana

⁹⁴ Por. tamże, s. 63.

⁹⁵ Tamże, s. 64.

⁹⁶ Tamże.

⁹⁷ Por. tamże.

⁹⁸ S. Wyszyński, *In annuntiatione...*, s. 3. Zob. J. Hadryś, *Eklezjalny wymiar duchowości maryjnej*, „Salvatoris Mater” 2 (2002), s. 116–127.

z Chrystusem⁹⁹. Również różne formy pobożności i duszpasterstwa maryjnego proponowane przez Błogosławionego stanowiły dla kapłanów możliwość pogłębienia własnej pobożności, a w posłudze kapłańskiej pójścia w ślady Maryi¹⁰⁰.

Zanim Kościół posiadał Boga Człowieka, przedtem posiadała Go Maryja. [...] Już Go ma, ma dla przyszłego Kościoła. Pokazuje temu przyszłemu Kościołowi, na czym polega obecność Chrystusa i jak Go trzeba przyjmować. Aby Mu wierzyć, jak Maryja, aby Go umiłować, jak Maryja, i być z Nim zjednoczonym, jak Maryja¹⁰¹. Przykład Matki Najświętszej, która miała swój program życia, a poddała się programowi Stwórcy, może być i dla nas przykładem postępowania¹⁰². Skoro związek Matki Najwyższego Kapłana z całym „Królewskim Kapłaństwem” jest aż tak bardzo ścisły, musi on być jak najbardziej przemyślany, przemodlony i serdeczny. Upodobnić się do Maryi przez świętość życia kapłańskiego znaczy wejść na drogę, która wiedzie ku jak najbardziej wydajnej i płodnej pracy wewnętrznej i pracy pasterskiej¹⁰³.

Podsumowanie

Autor zdaje sobie sprawę z tego, że przedstawione tu przez niego wyniki badań nad obecnością Maryi w życiu i posłudze kapłanów w ujęciu błogosławionego Stefana kardynała Wyszyńskiego ze względu na ograniczoną objętość artykułu stanowią jedynie zarys problematyki i zachętę do kontynuowania analiz duchowej spuścizny Prymasa Tysiąclecia. Jednakże wydaje się, że na ich podstawie w ramach podsumowania można stwierdzić, co następuje:

1. Obecność Maryi w życiu duchowym kapłanów wydaje się rzeczą oczywistą z samego faktu bycia chrześcijaninem. W chrześcijańską i kapłańską duchowość Maryja została wpisana z woli Boga tak samo, jak została wpisana w tajemnicę Chrystusa i Kościoła. Stała się dla wszystkich wierzących, a zwłaszcza dla kapłanów, szczególnym wzorem na drodze naśladowania Chrystusa, czyli w procesie osobistego uświęcenia, jak również wzorem

⁹⁹ Por. LK, s. 64–65.

¹⁰⁰ Najważniejsze z nich to: Śluby Jasnogórskie, Wielka Nowenna Tysiąclecia, nabożeństwa „Sobót Królowej Polski”, peregrynacja po wszystkich parafiach oraz rodzinach kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, ruch Pomocników Maryi Matki Kościoła, sześćoletnie dziękczynienie za obecność Maryi w Jej obrazie na Jasnej Górze oraz rozbudowanie i upowszechnienie Apelu Jasnogórskiego. Zob. A. Łapiński, *Wizja kapłaństwa w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Studia Teologiczne” 11 (1993), s. 46–52; J. Hadryś, *Pobożność maryjna w służbie komunii z Bogiem i ludźmi w nauczaniu sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, „Teologia i moralność” 10 (2011), s. 105–117.

¹⁰¹ S. Wyszyński, *In annuntiatione...*, s. 3.

¹⁰² Tenże, *Słowo...*, s. 1–2.

¹⁰³ LK, s. 62–63.

- i pomocą w przybliżaniu Chrystusa innym. Wzorowanie się kapłana na życiu i postawie Maryi będzie pomagało jemu samemu w dążeniu do świętości, a jednocześnie zapewni większą skuteczność kapłańskiej posługi.
2. W życiu duchowym kapłana Maryja zajmuje szczególne miejsce, na co wskazują argumenty Błogosławionego przedstawione w powyższej analizie. Wśród nich zwracają uwagę argumenty wskazujące na związek i podobieństwo życia i posługi kapłanów z życiem i powołaniem Maryi, które można sprowadzić do następujących: ścisłego związku kapłaństwa z tajemnicą Bożego Macierzyństwa Maryi, relacji Maryi z Chrystusem, obecności i roli Maryi w dziele Odkupienia oraz w Kościele i życiu wyznawców Chrystusa.
 3. Oprócz podobieństw wprost wskazanych przez Błogosławionego można zauważyć wiele innych, które pośrednio są zawarte w podanej w artykule prezentacji miejsca i roli Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Z pewnością można do nich zaliczyć ukazywanie ludziom w sposób przystępny Chrystusa oraz ukierunkowanie wszystkiego ku Niemu i przeżywanie z Nim oraz dla Niego każdego aspektu codzienności. Tak jak Maryja kapłan ma żyć Chrystusem i całkowicie poświęcić się dziełu zbawienia świata. Kapłan ma swoim życiem odzwierciedlać życie Chrystusa, tak jak to czyniła Maryja. Kapłańskie życie i posługa powinny być nacechowane wieloma cnotami, którymi odznaczała się Maryja.

Bibliografia

A. Dokumenty Kościoła i papieskie

Jan Paweł II, *Maryja w życiu ukrytym Jezusa*, „L'Osservatore Romano” 18 (1997), nr 3.

Jan Paweł II, *Mulieris dignitatem*, Rzym 1988.

Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dekret*, Prot. n. I. s. 5787/05–5789/05, Watykan, 1.1.2006.

Sobór Watykański II, *Lumen gentium*, Rzym 1964.

B. Nauczanie błogosławionego Stefana Wyszyńskiego

1. Publikacje książkowe

Wyszyński S., *List do moich kapłanów. Wspólnie z Trójcą Świętą*, cz. 1, Paris 1969.

Wyszyński S., *Miłość na co dzień*, cz. 1, Rzym 1971.

2. Wypowiedzi błogosławionego Stefana Wyszyńskiego przechowywane w maszynopisach w archiwum Instytutu Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie (w porządku chronologicznym)

Wyszyński S., „*Matka łaski Bożej*”, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 29.7.1958, nr 54.

Wyszyński S., „*Święta Panna nad Pannami*”, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 29.7.1958, nr 57.

- Wyszyński S., *Matka Zbawiciela*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 30.7.1958, nr 62.
- Wyszyński S., *Panna można*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 30.7.1958, nr 63.
- Wyszyński S., *Panna wierna*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 31.7.1958, nr 65.
- Wyszyński S., *Rozmyślanie przed Najświętszym Sakramentem*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 29.1.1959, nr 2222.
- Wyszyński S., *Najbliższa po Trójcy Świętej — Matka!*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Łaski 12.8.1959, nr 107.
- Wyszyński S., *Miłość przekreślająca siebie. Maryja wzorem oddawania się innym...*, Do Instytutu Prymasowskiego, w dniu Zwiastowania, Warszawa 25.3.1960, nr 126.
- Wyszyński S., „*Magnificat*”, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Łaski 25.1.1961, nr 166.
- Wyszyński S., *Królowa porządku, łaski i miłości*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego w uroczystość Maryi, Królowej Wszechświata, Warszawa 31.5.1961, nr 179.
- Wyszyński S., *W drodze do Jana z Maryją*, Przemówienie przed wyjazdem do Rzymu, Warszawa 14.2.1962, nr 232.
- Wyszyński S., *Miłość Bożego Narodzenia*, Do Prymasowskiego Instytutu w dniu wigilijnym, Warszawa 23.12.1962, nr 256.
- Wyszyński S., „*Błogosławiona, iżśś uwierzyła...*”, Do Prymasowskiego Instytutu, Warszawa 25.3.1963, nr 261.
- Wyszyński S., *Czy Kościół jest przeciwny awansowi kobiety?*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 4.8.1964, nr 322.
- Wyszyński S., *Dlaczego Matka duchowa Kościoła?*, Rozważanie w uroczystość Niepokalane-go Poczęcia NMP, Warszawa 8.12.1964, nr 318.
- Wyszyński S., „*Tak Bóg umiłował świat!...*”, Warszawa 24.12.1964, nr 319a.
- Wyszyński S., *Rozdział VIII — Maryja obecna i działająca w Kościele*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 17.8.1965, nr 366.
- Wyszyński S., *Homilia wigilijna*, Wigilia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 23.12.1965, nr 381.
- Wyszyński S., *O Maryi Matce Kościoła na tle rozdziału VIII Konstytucji dogmatycznej*, Uroczystość Zwiastowania w Instytucie Prymasowskim, Warszawa 25.3.1966, nr 396.
- Wyszyński S., „*Przyoblókłszy się w człowieka nie wzgardziłaś Panny łonem*”, Rekolekcje milenijne Instytutu Prymasowskiego na tle „Wielkiego Te Deum Narodu Polskiego”, Warszawa 19.8.1966, nr 410a.
- Wyszyński S., *Problem kobiety w Kościele posoborowym*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 8.8.1967, nr 468.
- Wyszyński S., *Własne zadanie Maryi i każdej kobiety wyznaczone im przez Boga*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 9.8.1967, nr 476.
- Wyszyński S., *Apel Jasnogórski*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 12.6.1968, nr 527.
- Wyszyński S., *Nasz cel — miłość Kościoła i służba Kościołowi*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 21.8.1968, nr 560.
- Wyszyński S., *Droga błogosławieństw w ramionach Matki Kościoła i Kościoła Matki*, W Uroczystość Wszystkich Świętych, w 26-lecie skrzyżowania dróg..., Warszawa 1.11.1968, nr 579a.

- Wyszyński S., *Serce miłością zranione*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 12.6.1969, nr 604a.
- Wyszyński S., *Z obrazem Maryi Jasnogórskiej Dziewicy Wspomożycielki udajemy się do Ojca świętego*, Przed wyjazdem na synod nadzwyczajny, Warszawa 7.10.1969, nr 659.
- Wyszyński S., *Homilia mszalna*, Bachledówka 10.7.1971, nr 874.
- Wyszyński S., *Najgłębiej wszczepił się Chrystus w Maryję*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 7.9.1971, nr 930.
- Wyszyński S., *Zapущcie korzenie w Chrystusa*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 7.9.1971, nr 929.
- Wyszyński S., *Kobiece oddziaływanie Maryi na Jej Boskiego Syna*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 8.9.1971, nr 937a.
- Wyszyński S., *Homilia podczas Mszy świętej porannej*, Warszawa 25.12.1972, nr 1149.
- Wyszyński S., *Radość w sercu świętych*, Rekolekcje Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 22.8.1975, nr 1618.
- Wyszyński S., „*In annuntiatione Domini...*”, Warszawa 25.3.1976, nr 1790.
- Wyszyński S., *Apel Jasnogórski*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 14.11.1976, s. 2, nr 1982.
- Wyszyński S., *Słowo przed Mszą świętą*, Choszczówka 18.12.1976, nr 2007.
- Wyszyński S., „*Virgo Urbanissima!*”, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 23.5.1977, nr 2115.
- Wyszyński S., *Apel Jasnogórski*, Choszczówka 7.1.1978, nr 2255.
- Wyszyński S., *Apel Jasnogórski*, Fiszor 25.7.1978, nr 2383.
- Wyszyński S., *Maryja darem miłości Ojcowskiej w dziele Odkupienia*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Warszawa 25.3.1980, nr 2672.
- Wyszyński S., *Zwiastowanie*, Dzień skupienia Instytutu Prymasowskiego, Choszczówka 25.3.1981, nr 2852.

C. Pozostała literatura

- Bohdanowicz A., Hadryś J., Olczyk M., *Aby życie mieli w obfitości. Refleksje nad duchowym dziedzictwem kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Poznań 2019.
- Hadryś J., *Eklezjalny wymiar duchowości maryjnej*, „*Salvatoris Mater*” 2 (2002), s. 116–127.
- Hadryś J., *Eucharystia i Maryja w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „*Salvatoris Mater*” 1 (2005), s. 182–195.
- Hadryś J., *Maryja doskonale zjednoczona z Chrystusem*, „*Salvatoris Mater*” 1 (2003), s. 85–97.
- Hadryś J., *Maryja w duchowości kapłańskiej w nauczaniu Sługi Bożego, kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „*Salvatoris Mater*” 3 (2010), s. 152–163.
- Hadryś J., *Maryjny rys duchowości Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Matki Kościoła*, Poznań 2004.
- Hadryś J., *Pobożność maryjna w służbie komunii z Bogiem i ludźmi w nauczaniu sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, „*Teologia i moralność*” 10 (2011), s. 105–117.
- Hadryś J., *Podstawy pobożności maryjnej w świetle nauczania Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, w: *Signum Magnum — duchowość maryjna*, red. M. Chmielewski, (Homo Meditans 23), Lublin 2002, s. 371–387.
- Łapiński A., *Wizja kapłaństwa w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „*Studia Teologiczne*” 11 (1993), s. 27–59.

- Miziołek W., *Maryjna koncepcja duszpasterstwa Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Ateneum Kapłańskie” 2 (1981), s. 255–276.
- Nowak A.J., *Maryja w relacji do Trójcy Przenajświętszej*, „Salvatoris Mater”, 2–3 (2000), s. 228–250.
- Nowak A.J., *Maryja w relacji do Trójcy Przenajświętszej*, w: *Signum Magnum — duchowość maryjna*, red. M. Chmielewski, (Homo Meditans 23), Lublin 2002, s. 95.
- Rogowski R., *Trynitarny charakter duchowości maryjnej*, w: *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne Częstochowa, 6–8 września 1999 roku*, red. T. Siudy, K. Pek, (Biblioteka Mariologiczna 2), Częstochowa 2000, s. 33–47.
- Siudy T., *Maryja jako arcydzieło i współpracownica Trójjedynego Boga według Jana Pawła II*, w: *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne Częstochowa, 6–8 września 1999 roku*, red. T. Siudy, K. Pek, (Biblioteka Mariologiczna 2), Częstochowa 2000, s. 89–96.
- Stasiak S., Zawila R., *ABC teologii dogmatycznej*, Oleśnica–Wrocław 1993.